

Türkiye 1980'den başlayarak piyasa ekonomisini ve dışı açılmayı gerçekleştirme çabası içine girdi. Piyasa ekonomisinin öğeleri o kadar eksikti ki uzun yıllardır sürdürülen devlet kapitalizmi ve özel sektör tekelciliği, sözkonusu ekonomik değişimi kaldıramadı.

Piyasa mekanizması ile ekonomik anarşi iç içe geçti, siyasi partiler ve bürokrasi üzerinde iç ve dış büyük sermayenin "denetimi" arttı. İç ve dış büyük sermaye arasındaki çıkar ortaklığı öne çıktı.

1990'lı yıllara geldiğimizde ulusal çıkarlarla piyasa ekonomisi arasında beraberlik kurulamazken öte yandan Türkiye uluslararası sistemin "edilgen" bir parçası olmaya başladı. Ülkemizde demokrasinin ekonomik, sosyal ve politik ayaklarının eksik olması, ekonomik ve politik hesaplar ile ulusal yarar arasındaki paralelliğin kurulmasını engelledi.

Uluslararası sistemde etkin olan ülkelerin hepsi demokratik ülkelerdir. Bu ülkeler, uluslarının sosyal, ekonomik, siyasal çıkarlarını gözeterek politika üretmek zorunda dırlar.

Şekilci demokrasiden ileri adım atılmayan Türkiye'de ekonomik ve sosyal boyutlar ulusal yarar üzerine kurulamamıştır. O zaman da Türkiye uluslararası sisteme "ulusal çıkar ölçekleri ile değil" belirli büyük sermayenin, bürokrasinin bir kesiminin, siyasal partiler içinde belirli grupların ve yeraltı ekonomisinin çıkarlarına göre dahil edilmektedir.

İşçi ve memurun milli gelirden aldıkları payın giderek küçülmesi, tarım sektörünün ve küçük sermayenin gerilemesi, sözkonusu kesimlerin ülkedeki yönetime demokratik katılımının engellenmesi ile doğrudan orantılıdır.

Meksikalı yorumcu Carlos Monsivais'in kendi toplumu için söylediği şu sözler,birçok yer için de geçerli. "Politik yapının yoz ve güvenilmez, ekonominin durgun olduğu toplumlarda, insanlar varlıklarını sürdürbilmek için yapmaları gerekenleri yaparlar". Monsivais'in dediği gibi herkes bir fırsatchıya dönüşür.

Ülkeme bakınca Meksikalı yorumcunun söyledikleriyle üst üste örtüştüğünü görmekten büyük rahatsızlık duymamak olanaksız. Görülen o ki dünyada zenginlerle yoksullar arasındaki büyük ayrımın dostu, umutsuzluktur. Çoğunluğun yoksulluk sorununu çözmek için hayal gücümüzü zorlamalıyız. Denenmiş, sonuç alınamamış, yolları denemek yerine yeni projeler üretmeli, toplumların önüne koymalı, onların umutsuzluklarını kırıp üreten, ürettiği ile mutluluğu yakalayan dünya insanına katkı sağlamalıyız.

Ülkemiz insanı nasıl, nelerle meşgul. On beş milyon kişi sayısal loto oynuyor, toplanan para bir trilyonu geçmiş. Gazete manşetleri "bu para çıldırtır" diye çıkıyor. Lotoya katılmak isteyenler bayilere hücum ediyorlar. Milli Piyango, kazı kazan, at yarışı derken bir de televizyonlarda "Turnike" ve "Çarkifelek" programlarında her şekilde giren sunucular. Gerçekte bu davranışı belirleyen sözcük "umut" değildir. Bu davranış, kişisel fırsat çağının ağır bastığı bir çıkar ortaklığıdır. Bilirmisiniz

insanlar bir anda paranın kölesi olmazlar. Önce başarının parayla ölçüldüğünü öğrenirler. Toplumsal değerın kolay yoldan hızla para kazanmak olduğunu görürler. Böylece para yaşama amacının başarı hirsının eksenı olur. Çevremize bakınız, dillerinde başka söylemleri olsa da "paranın kölelerini" her yanda göreceksiniz.

Gelin paranın kölelerinden, paranın "köleliği" ideolojisinden kurtulmayı Pablo Neruda'dan bir şiirle deneyelim, yazıyı öyle noktalayalım.

*İşte menekşeler,
işte kırlangıçlar*

*bize sevinç veren ne varsa,
geçici ve küçük duyarlıkların*

*yanyana görüldüğü
süslü kartpostallarda.*

*Ama bu sınırın ötesine
geçmeyelim,*

*dışleyelim sessizliğın
çevresindeki kabuğu,*

ne karşılık vereceğimi bilemem.

öyle çok ki ölüler,

*ve öyle çok ki
al güneşle yarılmış hendekler,*

*ve öyle çok ki
gemilere vuran miğferler,*

*ve öyle çok ki
öpüşlerle kilitli eller,*

ve öyle çok ki unutmak istediklerim.

Ulu-Domsuz